

Nota informativă
la proiectul legii pentru modificarea Legii nr. 230/2022
privind dreptul de autor și drepturile conexe

1. Denumirea autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului

Agencia de Stat pentru Proprietatea Intelectuală (AGEPI).

2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului de act normativ și finalitățile urmărite

Dreptul de autor și drepturile conexe reprezintă temelia economică a industriei creative, ce stimulează inovarea, activitatea creativă, investițiile și producția. Totodată, digitizarea și difuzarea operelor constituie o metodă de protecție a patrimoniului cultural.

Cadrul normativ național care reglementează dreptul de autor și drepturile conexe, îl constituie Legea nr. 230/2022 privind dreptul de autor și drepturile conexe (în continuare - *Legea nr. 230/2022*), care a intrat în vigoare la data de 09.10.2022 și a fost adoptată în vederea armonizării prevederilor legislației din acest domeniu la reglementările acquis-ului european relevant, prin transpunerea unui șir de directive europene din domeniu, oferind astfel un grad ridicat de protecție autorilor și titularilor de drepturi de autor și conexe la nivel național.

Potrivit opiniei Comisiei Europene reflectată în avizul privind cererea Republicii Moldova de aderare la Uniunea Europeană, “Legea Moldovei privind drepturile de autor și drepturile conexe, adoptată în iulie 2022, este, în linii mari, aliniată la legislația UE privind drepturile de autor...Moldova are un anumit nivel de pregătire în domeniul dreptului proprietății intelectuale. Există loc de îmbunătățire atât a alinierii legislative, cât și a asigurării respectării legislației.”

În context, prin proiectul legii pentru modificarea Legii nr. 230/2022 privind dreptul de autor și drepturile conexe se urmărește obiectivul de reglementare juridică a statutului operelor orfane, materializat prin asigurarea transpunerii prevederilor acquis-ului european din acest domeniu.

În esență, reglementarea prin prezentul proiect de act normativ a operelor orfane este dictată de mai multe motive. Un prim motiv ar fi că, absența informațiilor cu referire la autorul sau titularul de drepturi a operei, constituie un obstacol în privința reproducerii sau punerii la dispoziția publicului a operelor protejate prin dreptul de autor sau drepturile conexe.

La fel, necesitatea reglementării regimului juridic al operelor orfane constă în crearea cadrului normativ care să faciliteze eforturile de digitizare și de punere la dispoziția publicului a operelor protejate prin drepturi de autor sau drepturi conexe pentru care nu a fost identificat niciun titular sau, chiar dacă a fost identificat, există piedici care nu permit localizarea acestuia. Or, prin digitizarea operelor se va realiza un echilibru între protecția dreptului de autor și a drepturilor conexe, pe de o parte și cultivarea patrimoniului cultural național, pe de altă parte.

În context, crearea cadrului normativ care să faciliteze digitizarea și difuzarea operelor și a altor obiecte protejate prin drept de autor sau prin drepturi conexe și pentru care nu s-a identificat niciun titular al dreptului de autor sau al drepturilor conexe, sau pentru care, deși acesta a fost identificat, nu este localizat, respectiv, determinarea

statutului juridic al operelor orfane și utilizările permise ale acestora, constituie obiectul de reglementare al Directivei 2012/28/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2012 privind anumite utilizări permise ale operelor orfane (în continuare - Directiva 2012/28/UE).

Corespunzător, aprobarea proiectului de lege pentru modificarea Legii nr. 230/2022 în vederea transunerii Directivei menționate constituie o prioritate inclusă în Planul de acțiuni al Guvernului pentru anul 2023, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 90/2023 (acțiunea cu nr. 2.23.).

3. Descrierea gradului de compatibilitate pentru proiectele care au ca scop armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene

Prezentul proiect transpune parțial Directiva 2012/28/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2012 privind anumite utilizări permise ale operelor orfane (text cu relevanță pentru SEE), publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 299/5 din 27.10.2012.

Gradul de compatibilitate a prevederilor ce se conțin în proiectul legii cu actul UE menționat supra, este reflectat în tabelul de concordanță și care constituie parte integrantă a setului de materiale aferente proiectului de act normativ.

Totodată, de menționat că elaborarea acestui proiect de lege nu rezultă din angajamentele asumate de Republica Moldova în baza acordurilor bilaterale cu Uniunea Europeană.

4. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Potrivit art. 5 din Legea nr. 230/2022, autorul beneficiază de protecția dreptului de autor asupra operei sale prin simpla ei creare. Pentru recunoașterea și protejarea dreptului de autor nu este necesară înregistrarea operei, nici alt act de notificare sau alte formalități.

În condițiile art. 11 din aceeași Lege, autorul sau titularul dreptului de autor are dreptul patrimonial exclusiv să permită sau să interzică utilizarea operei sale, inclusiv prin reproducerea sau punerea la dispoziția publicului a operei.

În consecință, având în vedere prevederile Legii nr. 230/2022, orice utilizare a operelor sau altor obiecte protejate prin drept de autor sau drepturi conexe, presupune existența în prealabil a unui acord de utilizare a acestora eliberat de autor sau titularul dreptului de autor sau a drepturilor conexe.

În cazul operelor orfane, acordul prealabil referitor la efectuarea unor acte de reproducere sau de punere la dispoziția publicului a acestora nu poate fi obținut.

În cazul bibliotecilor, instituțiilor de învățământ, muzeelor, arhivelor, instituțiilor naționale în domeniul cinematograției și organizațiilor publice de radiodifuziune și televiziune, lipsa informațiilor referitoare la autorul sau titularul de drepturi a acestora poate constitui un obstacol în calea reproducerii acestor opere sau punerii lor la dispoziția publicului și poate împiedica eforturile de restaurare digitală.

Potrivit Legii nr. 160/2017 cu privire la biblioteci, biblioteca digitală este parte integrantă a serviciilor de bibliotecă, care aplică tehnologii noi pentru a oferi acces la colecțiile digitale. Bibliotecile publice pot constitui biblioteci și colecții digitale prin transferarea în format electronic a documentelor pe care le au în posesie și fac parte din

domeniul public, precum și prin achiziționarea documentelor electronice. Biblioteca Națională a Republicii Moldova constituie Biblioteca Națională Digitală „Moldavica”, care include documente ce fac parte din patrimoniul cultural național mobil, deținute de biblioteci, muzee și arhive.

Prin urmare, prin prezentul proiect de lege se propun a se reglementa următoarele aspecte de bază:

- *reglementarea statutului de operă orfană*. Potrivit proiectului de act normativ, *opere orfane* sunt operele protejate prin drept de autor prevăzute la art. 7 sau fonogramele în cazul în care niciun titular al dreptului de autor asupra operei sau al drepturilor conexe asupra fonogramei nu este identificat sau, chiar dacă unul sau mai mulți dintre titulari sunt identificați, niciunul nu este localizat, în pofida efectuării și înregistrării unei căutări diligente a acestora. Statutul de operă orfană se aplică în raport cu operele sub formă de cărți, ziare, reviste sau alte publicații periodice care se găsesc în colecțiile bibliotecilor, instituțiilor de învățământ sau muzeelor, precum și în colecțiile arhivelor sau ale instituțiilor naționale în domeniul cinematografiei; operele audiovizuale sau fonogramele aflate în colecțiile bibliotecilor, ale instituțiilor de învățământ sau ale muzeelor, precum și în colecțiile arhivelor sau ale instituțiilor naționale în domeniul cinematografiei; operele audiovizuale și fonogramele produse de organizațiile publice de radiodifuziune și televiziune; etc.

Astfel, în esență, operele orfane reprezintă toate acele opere, precum cărți, filme, articole de ziar și alte materiale de creație, care sunt protejate prin dreptul de autor sau drepturi conexe, dar al căror autor sau titular de drepturi nu poate fi identificat sau localizat. De menționat că, această definiție nu se aplică în privința operelor aduse la cunoștință publică sub formă anonimă sau sub pseudonim.

- *instituțiile care sunt în drept să utilizeze operele orfane*. Potrivit proiectului de lege, sunt în drept să utilizeze operele orfane bibliotecile, instituțiile de învățământ, muzeele, arhivele, instituțiile naționale în domeniul cinematografiei și organizațiile publice de radiodifuziune și televiziune, instituții care pot să ofere acces la moștenirea culturală și pot să deschidă căi de explorare a patrimoniului național cultural sau documentar. Astfel, toate operele, care au fost identificate drept orfane, după o căutare diligentă a acestora, pot fi utilizate de instituțiile menționate în scopul punerii la dispoziția publicului și reproducerii acestora și doar în scopul realizării obiectivelor legate de misiunile lor de interes public, în special conservarea, restaurarea operelor și fonogramelor aflate în colecțiile lor și furnizarea de acces în plan cultural și educațional la acestea.

Pornind de la ideea că în cazul operelor orfane autorul sau titularul de drepturi nu este identificat sau localizat, corespunzător, obținerea acordului prealabil de către instituțiile sus-menționate pentru utilizarea acestor opere este imposibil, fapt pentru care acest aspect constituie o derogare de la conceptul general reglementat de legislația din domeniul dreptului de autor și drepturilor conexe. În caz contrar, pentru utilizatorii de bună-credință care utilizează o operă orfană, acest aspect ar presupune asumarea riscului angajării răspunderii juridice, atâta timp cât nu există încuviințarea prealabilă din partea autorului sau titularului de drepturi pentru reproducerea operei sau punerea ei la dispoziția publicului.

- *încetarea statutului de operă orfană*. Pornind de la regula generală că o operă sau o fonogramă are statut de operă orfană drept urmare a faptului că titularul de drepturi asupra acestora nu este identificat sau localizat, chiar dacă a fost realizată o căutare diligentă a acestuia, corespunzător, statutul de operă orfană încetează în cazul în care titularul de drepturi este localizat sau identificat. La fel, titularul de drepturi are dreptul în orice moment să pună capăt statutului de operă orfană, beneficiind de o compensație echitabilă pentru utilizarea operei sale de către instituțiile abilitate cu acest drept, inclusiv pentru a-l despăgubi pentru posibilele daune suferite.

- *căutarea diligentă a operelor orfane*. O condiție obligatorie pentru instituțiile menționate supra este ca înainte de a utiliza operele orfane, acestea trebuie să efectueze o căutare diligentă și de bună-credință a autorilor sau titularilor de drepturi, prin consultarea surselor corespunzătoare pentru fiecare categorie de opere sau fonograme în cauză, surse care urmează a fi aprobate de către Directorul general al AGEPI și publicate în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, urmare consultării cu titularii de drepturi și utilizatorii, pentru fiecare categorie de opere sau fonograme. Anexa la Directiva 2012/28/UE conține sursele de căutare diligentă a operelor orfane, astfel că la aprobarea ordinului Directorului general se va ține cont inclusiv de acest prevederi. Propunerea de aprobare a surselor de căutare diligentă prin ordinul Directorului general al AGEPI și publicarea acestuia în Monitorul Oficial al Republicii Moldova rezidă în faptul că aceste prevederi nu presupun caracterul unor norme necesare a fi reglementate la nivel de lege. Totodată, acest aspect ar permite și o mai mare flexibilitatea în procesul de ajustare a listei acestora, în cazul apariției unor noi surse de căutare diligentă sau excluderii surselor depășite, respectiv, de actualizare periodică a acestora, cu indicarea surselor relevante de căutare diligentă.

Având în vedere caracterul inovator și complex al reglementărilor propuse, fiind necesar crearea mecanismului de aplicare a acestora ce presupune implicarea mai multor entități cu drept de utilizare a operelor orfane, se propune ca amendamentele înaintate prin prezentul proiect de act normativ să intre în vigoare la data de 1 ianuarie 2030.

La elaborarea prezentului proiect de act normativ, a fost consultată legislația relevantă a mai multor state, cum ar fi România, Danemarca, Estonia și Montenegro, precum și s-a ținut cont de Studiul realizat de către Comisia Europeană privind aplicarea Directivei 2012/28/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25.10. 2012 privind anumite utilizări permise ale operelor orfane (<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3c880c5c-7065-11ed-9887-01aa75ed71a1/language-en>).

În contextul celor expuse, reglementările propuse prin prezentul proiect au drept scop crearea mecanismului care să faciliteze utilizarea operelor orfane și să promoveze reproducerea sau punerea la dispoziția publicului a unor astfel de opere cu conținut cultural valoros, inclusiv în format on-line a acestor rezultate ale creației intelectuale.

5. Fundamentarea economico-financiară

Proiectul de act normativ nu implică cheltuieli financiare din partea statului.

6. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ în vigoare

Prezentul proiect se încadrează în cadrul normativ în vigoare.

7. Avizarea și consultarea publică a proiectului

În conformitate cu prevederile art. 8 lit. a) și art. 9 alin. (1) și (2) din Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, la data de 23.01.2023, AGEPI a publicat pe pagina web oficială anunțul despre inițierea elaborării acestui proiect, fiind invitați toți subiecții interesați să înainteze propuneri corespunzătoare în acest sens (<https://agepi.gov.md/ro/news/agepi-ini%C8%9Biaz%C4%83-elaborarea-proiectului-de-lege-privind-modificarea-legii-nr-2302022-privind>).

Regulamentar, în conformitate cu prevederile art. 11 din Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, proiectul legii a fost publicat pentru consultări publice atât pe pagina web a AGEPI www.agepi.gov.md, cât și pe portalul www.particip.gov.md (<https://particip.gov.md/ro/document/stages/proiectul-legii-pentru-modificarea-legii-nr-2302022-privind-dreptul-de-autor-si-drepturile-conexe/10577>). Până la termenul-limită (16.06.2023), la etapa consultărilor publice nu au fost recepționate obiecții sau propuneri pe marginea proiectului de act normativ de la părțile interesate.

Proiectul legii a fost examinat în cadrul ședinței secretarilor generali din data de 03.07.2023, iar prin indicația Cancelariei de Stat nr. 18-69-6989 din 03.07.2023, acesta a fost expediat spre avizare/expertiză autorităților interesate.

Concomitent, la data de 04.07.2023, AGEPI a expediat proiectul de act normativ spre avizare organizațiilor de gestiune colectivă și mai multor instituții (reprezentative), care potrivit proiectului, sunt în drept să utilizeze operele orfane (Agenția Națională a Arhivelor, Centrul Național al Cinematografiei, Instituția Publică Compania “Teleradio-Moldova”, Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Municipală “B.P. Hașdeu”, Biblioteca Națională Digitală Moldavica, Muzeul Național de Artă din Moldova, Muzeul Național de Istorie a Moldovei și Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală). Au fost prezentate avize de către Agenția Națională a Arhivelor, Centrul Național al Cinematografiei, Biblioteca Națională a Republicii Moldova și Instituția Publică Compania “Teleradio-Moldova”.

Propunerile și obiecțiile autorităților și instituțiilor participante la procedura de avizare a proiectului de lege se regăsesc în Sinteza obiecțiilor și propunerilor (recomandărilor).

8. Constatările expertizei anticorupție

Proiectul de act normativ urmează a fi supus expertizei anticorupție în conformitate cu procedura stabilită în Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative.

9. Constatările expertizei de compatibilitate

Proiectul legii a fost supus expertizei de compatibilitate în conformitate cu procedura stabilită de Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative și Regulamentul privind armonizarea legislației Republicii Moldova cu legislația Uniunii Europene, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1171/2018.

Ca urmare a expertizei de compatibilitate realizată de către Centrul de Armonizare a Legislației, s-a constatat că proiectul național asigură transpunerea parțială a

dispozițiilor Directivei 2021/28/UE, instituind cadrul juridic național primar în domeniul utilizării operelor orfane.

Totodată, au fost înaintate careva observații corespunzător instrumentelor de armonizare, care au fost luate în considerare la definitivarea proiectului.

10. Constatările expertizei juridice

Proiectul a fost supus expertizei juridice în conformitate cu procedura stabilită în Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative. Propunerile și obiecțiile Ministerului Justiției pe marginea proiectului de lege, se regăsesc în sinteza obiecțiilor și propunerilor (recomandărilor).

Director general

Eugeniu RUSU